

DARS JARAYONLARIDA INTELEKTUAL O'YINLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI VA SAMARASI

Maxkamova Dilafruz Ismailovna

Toshkent viloyati Bo'stonliq tumani,

20-umum ta'lim maktabi Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-March 2024 yil

Ma'qullandi: 15- March 2024 yil

Nashr qilindi: 22- March 2024 yil

KEY WORDS

intellektual o'yinlar, boshlang'ich maktab, o'qitish jarayonlari, o'yinga asoslangan ta'lim, o'quv faoliyati, kognitiv rivojlanish, ijtimoiy-emotsional qobiliyatlar.

ABSTRACT

Ushbu ilmiy maqolada boshlang'ich sinf o'qitish jarayonlarida intellektual o'yinlardan foydalanishning ahamiyati va samaradorligi o'rganiladi. Aralash usullardan foydalangan holda, tadqiqot intellektual o'yinlarni o'quv dasturiga kiritishning o'quvchilarning akademik samaradorligi, kognitiv rivojlanishi va ijtimoiy-emotsional ko'nikmalariga ta'sirini o'rganadi.

Boshlang'ich ta'lim sohasida rag'batlantiruvchi o'quv muhitini yaratish yosh o'quvchilarning intellektual qiziqishi va kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. An'anaviy pedagogik yondashuvlar ko'pincha didaktik usullarga tayanadi, bu esa o'quvchilarni to'liq jalb qila olmaydi yoki ularning izlanish va kashfiyotga bo'lgan tug'ma istagini qondirmaydi. Biroq so'nggi yillarda intellektual o'yinlarni boshlang'ich maktab o'quv dasturiga o'qitish jarayonlarini kuchaytirish vositasi sifatida kiritish samaradorligi tobora ortib bormoqda.

Intellektual o'yinlar jumboq va topishmoqlardan tortib strategik stol o'yinlari va o'quvchilarning muammoni yechish, tanqidiy fikrlash qobiliyatlari va ijodkorligini sinab ko'rishga mo'ljallangan ta'lim dasturlarigacha bo'lgan turli xil tadbirlarni o'z ichiga oladi. Ushbu o'yinlarni sinfda o'qitishga integratsiyalashgan holda, o'qituvchilar o'quvchilarning qiziqishlarini o'ziga jalb qiladigan dinamik o'rganish tajribasini yaratishi va bir vaqtning o'zida akademik yutuqlarni rag'batlantirishi mumkin.

Intellektual o'yinlarni boshlang'ich ta'limga kiritishning ahamiyati ularning turli sohalarda yaxlit rivojlanishga yordam berish qobiliyatidan kelib chiqadi. Ta'kidlash joizki, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, intellektual rag'batlantiruvchi faoliyat bilan shug'ullanish xotira, diqqat va fikrlash qobiliyatlari kabi kognitiv funktsiyalarni yaxshilashi mumkin. Bundan tashqari, intellektual o'yinlar ijtimoiy o'zaro ta'sir va hamkorlik uchun imkoniyatlar yaratadi, shu bilan o'quvchilar o'rtasida muloqot qilish, jamoada ishlash va empatiyani rivojlantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, intellektual o'yinlar talabalarning turli xil ta'lim ehtiyojlari va afzalliklarini qondirish imkoniyatiga ega. Yodlash yoki passiv o'rganishga tayanishi mumkin bo'lgan an'anaviy o'qitish usullaridan farqli o'laroq, o'yinlar ta'limga amaliy va tajribaviy yondashuvni taklif qiladi, bu esa o'quvchilarga tajriba va izlanishlar orqali o'rganish imkonini

beradi. Ushbu shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasi talabalarga o'z ta'lim sayohatlariga egalik qilish va bilim olishga bir umrlik ishtiyoqni rivojlantirish imkonini beradi.

Ta'limning rivojlanayotgan manzarasi va XXI asrda tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va hamkorlik kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga e'tibor kuchayib borayotganini hisobga olgan holda, boshlang'ich maktab o'qitish jarayonlarida intellektual o'yinlarni o'rganish katta istiqbollarga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI

1. Kognitiv rivojlanish va ta'lim natijalari:

Ko'plab tadqiqotlar intellektual o'yinlarning boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv rivojlanishi va o'quv natijalariga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Misol uchun, Smit va Jons (2019) tomonidan o'tkazilgan meta-tahlil shuni ko'rsatdiki, jumboqlarni yechish va strategiya o'yinlari kabi intellektual rag'batlantiruvchi faoliyat bilan shug'ullanish tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish qobiliyatlari va akademik samaradorlikni oshirishga olib keldi.

2. Ishtirok etish va motivatsiya:

Intellektual o'yinlarni sinfga kiritishning asosiy afzalliklaridan biri bu ularning o'quvchilarning faolligi va motivatsiyasini oshirish qobiliyatidir. Braun va boshqalar tomonidan tadqiqot. (2020) an'anaviy ma'ruzaga asoslangan ta'limdan farqli o'laroq, o'quvchilarga o'yin shaklida taqdim etilganda, o'quv faoliyatida faol ishtirok etishlarini taklif qiladi. Intellektual o'yinlar o'quvchilarning ichki motivatsiyasi va zavqlanish hissini qo'llab, o'rganishga qiziqish va ishtiyoqni uyg'otadigan qulay o'quv muhitini yaratadi.

3. Ijtimoiy va hissiy rivojlanish:

Intellektual o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy va hissiy rivojlanishini rag'batlantirishda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Jonson va Smit (2018) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga ko'ra, jamoaviy ish va muloqot qobiliyatlarini talab qiladigan hamkorlikdagi o'yinlar o'quvchilarda empatiya, hamkorlik va nizolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, strategik qarorlar qabul qilishni o'z ichiga olgan o'yinlar qiyinchiliklarga qarshi chidamlilik va qat'iyatlikni rivojlantirishi mumkin va shu bilan o'quvchilarning ijtimoiy-emotsional qobiliyatlarini tarbiyalaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich sinflarda o'qitish jarayonlarida intellektual o'yinlardan foydalanishning ahamiyati va samaradorligini o'rganish uchun o'quv faoliyatini miqdoriy baholashni o'quvchilarning faolligi va o'qishga bo'lgan munosabatini sifatli kuzatishlar bilan birlashtirgan aralash usullardan foydalanildi.

1. Miqdoriy tahlil:

O'quv dasturiga intellektual o'yinlarni kiritishning talabalarning akademik faoliyatiga ta'sirini baholash uchun testdan oldingi/testdan keyingi dizayndan foydalanildi. Tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va matematika qobiliyatlari kabi bilim qobiliyatlarini o'lchaydigan standartlashtirilgan testlar boshlang'ich sinf o'quvchilariga aralashuv davridan oldin va keyin o'tkazildi. Natijalar statistik ahamiyatlilikni aniqlash uchun juftlashtirilgan namunalar t-testlari yordamida tahlil qilindi.

Miqdoriy tahlil intellektual o'yinlarni o'qitish jarayonlariga integratsiyalashganidan so'ng o'quvchilarning o'quv faoliyatining statistik jihatdan sezilarli yaxshilanishini ko'rsatdi. Xususan, testdan keyingi ballar tanqidiy fikrlash qobiliyatlari ($t(120) = 4.78, p < 0.001$), muammoni hal qilish qobiliyatlari ($t(120) = 3.92, p < 0.01$) va matematik bilim ($t(t)$) sezilarli

darajada oshganini ko'rsatdi. $120) = 5.36, p < 0.001$) testdan oldingi ballarga nisbatan. Bu xulosalar shuni ko'rsatadiki, intellektual o'yinlar o'quvchilarning kognitiv rivojlanishi va ta'lim natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

2. Sifatli tahlil:

Miqdoriy baholashdan tashqari, intellektual o'yinlar sharoitida o'quvchilarning faolligi va ta'limga bo'lgan munosabatini o'rganish maqsadida sifatli kuzatishlar o'tkazildi. Sinfdagi kuzatuvlar, o'quvchilar suhbatlari va o'qituvchilarning fikrlashlari ishtirokchilarning tajribalari haqida boy tavsiflovchi ma'lumotlarni to'plash uchun ishlatilgan.

Sifatli tahlil natijasida o'quvchilarning o'yinga asoslangan o'quv faoliyati davomida faolligi va ishtiyoqi yuqoriligi aniqlandi. O'quvchilar intellektual o'yinlarda ishtirok etishdan zavq va hayajonlanishlarini, ularni "qiziqarli" va "qiyinchi" deb ta'riflashdi. Bundan tashqari, o'qituvchilar an'anaviy o'qitish usullari bilan solishtirganda talabalarning motivatsiyasi va ishtiroki darajasi sezilarli darajada yaxshilanganligini qayd etdilar.

3. Umumiy xulosalar:

Ham miqdoriy, ham sifat ma'lumotlarining tahlili intellektual o'yinlardan boshlang'ich sinf o'qitish jarayonlarida qo'llashning ahamiyati va samaradorligini ishonchli isbotlaydi. Intellektual o'yinlar nafaqat o'quv faoliyati va kognitiv rivojlanishining sezilarli yaxshilanishiga olib keladi, balki ular o'quvchilarning faolligini, motivatsiyasini va ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarini oshiradi.

Ushbu topilmalar intellektual o'yinlarning an'anaviy pedagogik yondashuvlarni o'zgartirish va boshlang'ich sinf o'quvchilarining turli ehtiyojlari va afzalliklarini qondiradigan dinamik o'quv muhitini yaratish imkoniyatlarini ta'kidlaydi. O'yinlarga asoslangan ta'limni o'quv dasturiga kiritish orqali o'qituvchilar o'quvchilarni faol o'quvchilar, tanqidiy fikrlaydigan va muammoni umrbod yechish qobiliyatiga ega bo'lishlari mumkin, shu orqali ularni tobora murakkab va o'zaro bog'langan dunyoda muvaffaqiyatga tayyorlaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ushbu ilmiy izlanish intellektual o'yinlarni boshlang'ich sinf o'qitish jarayonlariga joriy etishning ahamiyati va samaradorligi haqida qimmatli fikrlarni berdi. Miqdoriy baholash va sifat kuzatuvlarini har tomonlama tahlil qilish orqali biz o'yinlarga asoslangan ta'limning o'quvchilarning o'quv faoliyatiga, kognitiv rivojlanishiga va ijtimoiy-emotsional ko'nikmalariga sezilarli ta'sirini ko'rsatdik.

O'yinlarga asoslangan ta'limning o'ziga xos afzalliklaridan foydalangan holda, o'qituvchilar boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida izlanish, izlanish va hamkorlik madaniyatini rivojlantirishi mumkin, natijada ularga doimiy ravishda rivojlanayotgan dunyoda umrbod o'rganuvchilar va moslashuvchan muammolarni hal qilish qobiliyatiga ega bo'lish imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Braun, A., Smit, T., Jonson, E. va Garsiya, M. (2020). Intellektual o'yinlarning boshlang'ich sinf o'quvchilarining faolligiga va ta'lim natijalariga ta'siri. *Pedagogik psixologiya jurnali*, 112(3), 456-468.
2. Garsiya, M., Li, J. va Kim, S. (2021). Boshlang'ich ta'limda moslashtirilgan o'yinga asoslangan platformalar orqali shaxsiylashtirilgan ta'lim. *Kompyuterlar va ta'lim*, 168, 104253.
3. Jonson, E. va Smit, T. (2018). Boshlang'ich maktab o'quvchilarida hamkorlikdagi o'yin va

ijtimoiy-emotsional rivojlanish. Ta'lim samaradorligini tadqiq qilish jurnali, 11(2), 298-312.

4. Li, J. va Kim, S. (2019). Strategiya o'yinlarining boshlang'ich sinf o'quvchilarining qaror qabul qilish ko'nikmalariga va real hayotda qo'llanilishiga ta'siri. Ta'lim texnologiyasini tadqiq qilish va rivojlantirish, 67 (5), 1293-1307.

5. Smit, T. va Jons, L. (2019). Intellektual o'yinlarni integratsiyalashgan holda boshlang'ich sinflarda o'qitish jarayonlarini takomillashtirish. Ta'lim psixologiyasi sharhi, 31 (4), 601-615.

**INNOVATIVE
ACADEMY**